

MÍRA NÁVRATU DO PRÁCE U MLADÝCH DOSPĚLÝCH PO ISCHEMICKÉ CMP

Mgr. Daniela Bartoníčková¹

doc. PhDr. Elena Gurková, PhD.¹

doc. PhDr. Renáta Zeleníková, PhD.²

¹ *Univerzita Palackého v Olomouci, Fakulta zdravotnických věd, Ústav ošetrovatelství, Česká republika.*

² *Ostravská Univerzita, Lékařská fakulta, Ústav ošetrovatelství a porodní asistence, Česká republika.*

Úvod

Nedávné údaje poukazují na rostoucí výskyt ischemické cévní mozkové příhody (iCMP) u mladých dospělých pacientů (Yahya et al., 2021), což pro ně může být důsledkem četných fyzických a psychosociálních rizik. Očekávaný podíl mladých pacientů, kteří se chtějí vrátit do zaměstnání, bývá detekován jako poměrně vysoký. Problematika schopnosti návratu do práce po prodělání iCMP proto výrazně vystupuje do popředí (Maaijwee et al., 2014) a to především vzhledem k tomu, že návrat do práce nebo kontinuita pracovního života je běžným cílem rehabilitačního procesu při zotavování pro mladé dospělé pacienty (Edwards et al., 2017). Míra návratu do práce u pacientů po iCMP a prediktory, které ji ovlivňují, bývají různorodé z hlediska typu cévní mozkové příhody a zahrnují často dospělé

osoby v produktivním věku (<65 let). Tyto přehledové studie se však konkrétně prozatím mimo jedné (Harris, 2014) nezabývaly problematikou návratu do práce u pacientů specificky pouze po iCMP. Cílem tohoto příspěvku je proto sumarizovat informace o míře návratu do práce u mladých dospělých po iCMP do 55 let, včetně popisu jejich zkušeností a účelných intervencí k jejímu dosažení.

Klíčová slova: Mladí dospělí, Ischemická cévní mozková příhoda, Návrat do práce, Scoping review

Metodika výzkumu

Design příspěvku byl navržen jako scoping review, přičemž v rámci metodologického procesu bylo postupováno v souladu s pokyny navrženými Institutem Joanna Briggs (JBI; Peters et al., 2021). Bibliografická rešerše literatury byla provedena v šesti elektronických databázích (MEDLINE, CINAHL Plus with Full Text, APA PsycINFO, Soc INDEX with Full Text, Web of Science Core Collection, Central) v listopadu 2022 a zahrnovala období od roku 2000 do října 2022. Kritéria pro zařazení byla navržena v souladu s „PCC (populace, koncept, kontext)“ mnemotechnickou pomůckou při striktním dodržování stanovených zařazovacích kritérií. Tyto pak zahrnovaly následujících pojmy: ischemická cévní mozková příhoda, návrat do práce, mladý dospělý, které byly dále vyspecifikovány. Mezi vyřazovací kritéria patřily zejména: protokoly, diskusní příspěvky, přehledy, redakční články, abstrakty z konferencí, knihy, zprávy, disertační práce,

odborné názory a studie zaměřené na jiný než patientský pohled. Současně byly vyloučeny studie ze sekce šedé literatury a zahrnující pacienty starší 55 let v době iCMP. Data byla systematicky tříděna třemi nezávislými výzkumníky (D.B., R.Z., E.G.) podle vývojového diagramu PRISMA-ScR pro scoping review (Page et al., 2021). Zařazení studií a extrakci dat provedli dva nezávislí výzkumníci (D.B., E.G.), přičemž úlohou třetího výzkumníka (R.Z.) bylo zhodnotit studie, u kterých nebylo možné dosáhnout konsensu o zařazení.

Výsledky

Celkově bylo dohledáno 2249 studií, z nichž 940 bylo duplicitních. Dle názvů a abstraktů bylo prověřeno 1309 studií, přičemž z hlediska kritérií pro zařazení s ohledem na stanovená kritéria bylo následně posuzováno 174 studií. Zařazeny dále byly dále na úrovni názvu a abstraktu pouze studie týkající se návratu do práce u mladých dospělých pacientů ve věku 18-55 let s diagnózou iCMP. Zahrnuty byly také studie, u nichž nebyl na úrovni abstraktu striktně určen typ cévní mozkové příhody. Celkem 18 plných textů studií bylo posouzeno z hlediska způsobilosti, nicméně u tří z nich byl zjištěn věk nad 55 let a u pěti studií nebyly zahrnuty relevantní odpovědi na předem definované otázky s ohledem na záměr scoping review. Finálně bylo do přehledové studie zahrnuto celkem 10 studií, které splňovaly veškeré předem definované požadavky. Výsledky týkající se míry návratu do práce u mladých dospělých pacientů po iCMP byly předmětem 8 studií, zatímco jejich zkušenosti a podpůrné intervence pro snazší návrat do práce byly zjištěny pouze ve dvou studiích. Míra návratu do práce u mladých

dospělých po iCMP se pohybovala od 42,4 % do 86 %. Naproti tomu prevalence nezaměstnanosti/změny zaměstnání představovala 21 % až 46,9 %. Identifikovány byly mnohé problematické oblasti, které s mírou návratu, či modifikací zaměstnání, respektive jeho ztrátou, souvisí. Intervence na podporu mladých dospělých pacientů s iCMP zahrnovaly především ergonomické a rehabilitační přístupy po návratu do práce, ale také podpůrné osoby a prostředí.

Závěr

Návrat do práce pro mladé po iCMP je komplexní proces a vícerozměrný problém, přičemž nejsou k dispozici dostatečné důkazy o účinných podpůrných intervencích. Budoucí studie by se měly zaměřit na zkoumání účinných intervencí, které mohou mladým lidem po iCMP pomoci se vrátit do práce, kterou před tím vykonávali. Nedostatečná je rovněž evidence studií popisujících zkušenosti mladých dospělých s ohledem na návrat do práce, které by mohly přispět k hlubšímu pochopení této problematiky.

Zdroje

Edwards, J. D., Kapoor, A., Linkewich, E., & Swartz, R. H. (2018). Return to work after young stroke: A systematic review. *International journal of stroke : official journal of the International Stroke Society*, 13(3), 243–256. <https://doi.org/10.1177/1747493017743059>

Harris C. (2014). Return to work after stroke: a nursing state of the science. *Stroke*, 45(9), e174–e176.

<https://doi.org/10.1161/STROKEAHA.114.006205>

Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., Shamseer, L., Tetzlaff, J. M., Akl, E. A., Brennan, S. E., Chou, R., Glanville, J., Grimshaw, J. M., Hróbjartsson, A., Lalu, M. M., Li, T., Loder, E. W., Mayo-Wilson, E., McDonald, S., McGuinness, L. A., ... Moher, D.

(2021). The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ (Clinical research ed.)*, 372, n71.

<https://doi.org/10.1136/bmj.n71>

Peters, M. D. J., Marnie, C., Tricco, A. C., Pollock, D., Munn, Z., Alexander, L., McInerney, P., Godfrey, C. M., & Khalil, H. (2021). Updated methodological guidance for the conduct of scoping reviews. *JBI evidence implementation*, 19(1), 3–10. <https://doi.org/10.1097/XEB.0000000000000277>

Yahya, T, Jilani, M. H., Khan, S.U., Mszar, R., Hassan, S. Z., Blaha, M. J., Blankstein, R., Virani, S. S., Johansen, M. C., Vahidy, F., Cainzos-Achirica, M. & Nasir, K. (2020). Stroke in young adults: Current trends, opportunities for prevention and pathways forward. *American Journal of Preventive Cardiology*, 3, 100085. <https://doi.org/10.1016/j.ajpc.2020.100085>.

Podpořené projektem Ministerstvem zdravotnictví ČR (grant AZV MZ ČR číslo NU22-09-00021).

Kontakt:

Mgr. Daniela Bartoníčková
*Univerzita Palackého v Olomouci,
Fakulta zdravotnických věd,
Ústav ošetřovatelství,
Hněvotínská 976/3, Olomouc, 775 15
Česká republika*

E-mail: bartonickovadaniela@gmail.com